

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άρθρο 1 Σκοπός του νόμου

Σκοπός του νόμου είναι η ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη της Οδηγίας 2014/104 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Νοεμβρίου 2014 (ΕΕ L 349 της 5/12/2014), σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η θέσπιση των ίδιων ρυθμίσεων για παραβάσεις των άρθρων 1 ή 2 του ν. 3959/2011 (Α' 93), που δεν εμπίπτουν στα άρθρα 101 ή 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Άρθρο 2 Ορισμοί (άρθρο 2 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. «παραβίαση του δικαίου ανταγωνισμού»: η παράβαση των άρθρων 101 ή 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των άρθρων 1 και 2 του ν. 3959/2011.
2. «παραβάτης»: η επιχείρηση ή η ένωση επιχειρήσεων που τέλεσε την παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού.
3. «εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού»: οι διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του ν. 3959/2011, οι οποίες είτε εφαρμόζονται στην ίδια υπόθεση και παράλληλα με το ενωσιακό δίκαιο ανταγωνισμού, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (ΕΕ L 1 της 4/1/2003), είτε εφαρμόζονται χωρίς παράλληλη εφαρμογή των ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού.
4. «εθνική αρχή ανταγωνισμού»: η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σύμφωνα με τα άρθρα 14 και 28 του ν. 3959/2011 και η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), όταν εφαρμόζει τα άρθρα 1 και 2 του ν. 3959/2011 και τα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ.
5. «αρχή ανταγωνισμού»: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 35 του Κανονισμού 1/2003.
6. «απόφαση παράβασης»: απόφαση αρχής ανταγωνισμού ή απόφαση ελληνικού ή ενωσιακού δικαστηρίου ή δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, εκδιδόμενη επί προσφυγής κατά απόφασης αρχής ανταγωνισμού, με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού.
7. «τελεσίδικη απόφαση παράβασης»: απόφαση αρχής ανταγωνισμού μη υποκείμενη σε προσβολή με ένδικο μέσο ή απόφαση ελληνικού ή ενωσιακού δικαστηρίου ή δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, εκδιδόμενη επί προσφυγής κατά απόφασης αρχής ανταγωνισμού, μη υποκείμενη σε τακτικό ένδικο μέσο, με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού.
8. «απρόσβλητη απόφαση παράβασης»: απόφαση αρχής ανταγωνισμού μη υποκείμενη σε προσβολή με ένδικο μέσο ή απόφαση ελληνικού ή ενωσιακού δικαστηρίου ή δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, εκδιδόμενη επί προσφυγής κατά απόφασης αρχής ανταγωνισμού, μη υποκείμενη πλέον σε αναίρεση, με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού.
9. «οριζόντιες συμπράξεις (καρτέλ)»: συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ δύο ή περισσότερων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων που αποσκοπούν στο συντονισμό της ανταγωνιστικής τους συμπεριφοράς στην αγορά ή στον επηρεασμό σημαντικών παραμέτρων του ανταγωνισμού μέσω πρακτικών, όπως είναι, μεταξύ άλλων, ο καθορισμός ή ο συντονισμός των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής, μεταξύ άλλων σε σχέση με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, η παροχή ποσοστώσεων παραγωγής ή πωλήσεων, η κατανομή των αγορών και πελατών, συμπεριλαμβανομένης

της νόθευσης διαγωνισμών, ο περιορισμός των εισαγωγών ή εξαγωγών ή αντιανταγωνιστικές ενέργειες σε βάρος άλλων ανταγωνιστών.

10. «πρόγραμμα επιείκειας»: πρόγραμμα σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ή αντίστοιχης διάταξης του εθνικού δικαίου, σύμφωνα με το οποίο ένας συμμετέχων σε μυστική οριζόντια σύμπραξη (καρτέλ), ανεξάρτητα από τις άλλες επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη σύμπραξη αυτή, συνεργάζεται στο πλαίσιο της έρευνας της αρμόδιας αρχής ανταγωνισμού, παρέχοντας αυτοβούλως στοιχεία σε σχέση με την ως άνω σύμπραξη και το ρόλο του σε αυτή, έναντι των οποίων ο συμμετέχων εξασφαλίζει, με απόφαση ή με διακοπή της διαδικασίας, ασυλία από πρόστιμα για τη συμμετοχή του στη σύμπραξη αυτή ή μείωση των εν λόγω προστίμων.

11. «δήλωση επιεικούς μεταχείρισης»: η προφορική ή γραπτή αναφορά που υποβάλλεται αυτοβούλως από επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο σε αρχή ανταγωνισμού, ή αντίγραφο της, στην οποία περιγράφονται τα στοιχεία που γνωρίζουν για τη σύμπραξη (καρτέλ) η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο και ο ρόλος τους σε αυτή, και η οποία καταρτίστηκε ειδικά με σκοπό την υποβολή της στην αρχή ανταγωνισμού, για να εξασφαλιστεί ασυλία ή μείωση των προστίμων κατ' εφαρμογή προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης, εξαιρουμένων προϋπαρχουσών πληροφοριών.

12. «προϋπάρχουσες πληροφορίες»: αποδεικτικά στοιχεία που υπάρχουν ανεξάρτητα από τη διαδικασία της αρχής ανταγωνισμού, ασχέτως αν περιλαμβάνονται στο φάκελό της.

13. «πρόταση και δήλωση διευθέτησης διαφοράς»: η αναφορά που υποβάλλεται αυτοβούλως από επιχείρηση ή για λογαριασμό της σε αρχή ανταγωνισμού, στην οποία η εν λόγω επιχείρηση παραδέχεται ή δεν αμφισβητεί τη συμμετοχή της σε παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού και την ευθύνη της για τη συγκεκριμένη παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού, και η οποία καταρτίστηκε ειδικά με σκοπό να μπορέσει η αρχή ανταγωνισμού να εφαρμόσει απλουστευμένη ή ταχεία διαδικασία.

14. «επιχείρηση καλυπτόμενη από ασυλία»: επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο στο οποίο έχει χορηγηθεί πλήρης απαλλαγή από την επιβολή προστίμων από αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο προγράμματος επιείκειας,

15. «επιπλέον επιβάρυνση»: η διαφορά μεταξύ του τιμήματος που όντως καταβλήθηκε και του τιμήματος που θα είχε ισχύσει αν δεν υπήρχε παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού.

16. «άμεσος αγοραστής»: φυσικό ή νομικό πρόσωπο που απέκτησε απευθείας από τον παραβάτη προϊόντα ή υπηρεσίες που αποτέλεσαν αντικείμενο παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού.

17. «έμμεσος αγοραστής»: φυσικό ή νομικό πρόσωπο που απέκτησε όχι απευθείας από έναν παραβάτη αλλά από τον άμεσο αγοραστή ή από τον επόμενο αγοραστή προϊόντα ή υπηρεσίες που αποτέλεσαν αντικείμενο παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού ή προϊόντα ή υπηρεσίες που εμπεριέχουν τέτοια αγαθά ή υπηρεσίες ή προέκυψαν από τέτοια αγαθά ή υπηρεσίες.

18. «συναινετική επίλυση διαφορών»: κάθε μηχανισμός που επιτρέπει στα μέρη να καταλήξουν σε εξωδικαστική επίλυση διαφοράς περί αξίωσης αποζημίωσης.

19. «συναινετικός διακανονισμός»: η συμφωνία η οποία επιτυγχάνεται μέσω διαδικασίας συναινετικής επίλυσης διαφορών.

Άρθρο 3

Δικαίωμα πλήρους αποζημίωσης (άρθρο 3 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει υποστεί ζημία λόγω παράβασης του δικαίου του ανταγωνισμού δικαιούται πλήρη αποζημίωση. Η αποζημίωση αυτή περιλαμβάνει τη θετική και αποθετική του ζημία καθώς και τόκους.
2. Η ευθύνη σε αποζημίωση είναι ανεξάρτητη από το αν μια αρχή ανταγωνισμού έχει ήδη διαπιστώσει την ύπαρξη παράβασης.
3. Τόκος οφείλεται για το χρονικό διάστημα από την πρόκληση της ζημίας έως την καταβολή της αποζημίωσης.

Άρθρο 4

Απόδειξη
(Άρθρο 5 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Ύστερα από αίτηση του φερόμενου ως ζημιωθέντος, που έχει προσκομίσει ευλόγως διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία, πρόσφορα προς στήριξη των ισχυρισμών του, τα οποία θεμελιώνουν αίτημα αποζημίωσης, ενώ παράλληλα επικαλείται αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται υπό τον έλεγχο του αντιδίκου ή τρίτου, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσκόμιση των αποδεικτικών αυτών στοιχείων από τον αντίδικο ή τον τρίτο. Το δικαστήριο μπορεί, ύστερα από αίτημα του φερόμενου ως παραβάτη, να διατάξει τον αντίδικο του ή τρίτο να προσκομίσει τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία.
2. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσκόμιση συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων ή σχετικών κατηγοριών αποδεικτικών στοιχείων, που προσδιορίζονται με όσο το δυνατόν πιο σαφή και συγκεκριμένο τρόπο, σύμφωνα με τα ευλόγως διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλείται ο αιτών κατά τη στήριξη των ισχυρισμών του.
3. Το δικαστήριο διατάσσει την κοινοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με την παρ. 1 τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας. Προς τούτο λαμβάνει υπόψη τα έννομα συμφέροντα όλων των εμπλεκόμενων διαδίκων και τρίτων, και ειδικότερα:
  - α) το βαθμό στον οποίο το αίτημα κοινοποίησης υποστηρίζεται από τα διαθέσιμα στοιχεία για πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία που δικαιολογούν το αίτημα κοινοποίησης,
  - β) την έκταση και το κόστος της κοινοποίησης, ιδίως για τυχόν εμπλεκόμενα τρίτα μέρη, προκειμένου επίσης να αποφευχθεί η μη προσδιορισμένη αναζήτηση (αλίευση) πληροφοριών, η οποία είναι απίθανο να είναι σημαντική για τα διάδικα μέρη,
  - γ) κατά πόσον τα αποδεικτικά στοιχεία, των οποίων ζητείται η κοινοποίηση, περιέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες που αφορούν ιδίως τυχόν τρίτους, καθώς και τις λεπτομέρειες για την προστασία των εν λόγω εμπιστευτικών πληροφοριών.
4. Το συμφέρον των επιχειρήσεων να αποφεύγουν αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης του δικαίου του ανταγωνισμού δεν συνιστά συμφέρον άξιο προστασίας.
5. Ο διάδικος που διατάχθηκε να κοινοποιήσει σύμφωνα με την παρ. 1 τα ανωτέρω αποδεικτικά στοιχεία προσκομίζει αυτά στο δικαστήριο, το οποίο λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να διασφαλίσει την προστασία αυτών των εμπιστευτικών πληροφοριών. Σε αυτά περιλαμβάνεται ιδίως ο διορισμός πραγματογνωμόνων κατά τα άρθρα 368 επ. ΚΠολΔ, οι οποίοι θα καταρτίσουν περίληψη των πληροφοριών σε συγκεντρωτική ή άλλης μορφής μη εμπιστευτική εκδοχή, στην περίπτωση δε αυτή δεν επιτρέπεται ο διορισμός τεχνικών συμβούλων από τους διαδίκους σύμφωνα με το άρθρο 391 ΚΠολΔ.
6. Το δικαστήριο, όταν διατάσσει την κοινοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων, μεριμνά για την πλήρη εφαρμογή του δικηγορικού απόρρητου που ισχύει σύμφωνα με το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο.

Άρθρο 5
Κυρώσεις
(άρθρο 8 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Αν ο διάδικος:
  - α) κληθεί και δεν προσκομίσει τα αιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 4 ή
  - β) ματαιώσει την προσκόμιση των αιτούμενων αποδεικτικών στοιχείων, επειδή τα είχε καταστρέψειτότε οι αντίστοιχοι προς απόδειξη ισχυρισμοί του διαδίκου που ζήτησε την κοινοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων θεωρούνται ομολογημένοι.
2. Ο διάδικος ή τρίτος που αδικαιολόγητα δεν προσκόμισε τα αποδεικτικά στοιχεία ή κατέστρεψε αυτά ή δεν συμμορφώθηκε με διάταξη δικαστικής απόφασης για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών καταδικάζεται και σε χρηματική ποινή ύψους πενήντα χιλιάδων (50.000) έως εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ.
3. Το ποσό της χρηματικής ποινής της παρ. 2 μπορεί να αναπροσαρμόζεται με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης και Οικονομικών.

Άρθρο 6
Αποδεικτικά στοιχεία σε φάκελο αρχής ανταγωνισμού

(άρθρο 6 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Αν η αίτηση κοινοποίησης στοιχείων της παρ. 1 του άρθρου 4 αφορά σε αποδεικτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού, και ανεξάρτητα από το αν καλείται να τα προσκομίσει η αρχή ανταγωνισμού ή διάδικος ή άλλος τρίτος υπό τον έλεγχο των οποίων βρίσκονται τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία, εφαρμόζονται, επιπλέον των διατάξεων του άρθρου 4, και οι διατάξεις των επόμενων παραγράφων.
2. Κατά την αξιολόγηση της αναλογικότητας της αίτησης κοινοποίησης αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 4, με την εξαίρεση των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 5, το δικαστήριο λαμβάνει επιπλέον υπόψη του τα εξής:
  - α) αν η αίτηση της παρ. 1 του άρθρου 4 είναι ειδικώς αιτιολογημένη σε σχέση με τη φύση, το αντικείμενο ή το περιεχόμενο των εγγράφων που υποβλήθηκαν σε αρχή ανταγωνισμού ή τηρούνται στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού, και όχι ακαθόριστο αίτημα για έγγραφα που υποβλήθηκαν στην αρχή ανταγωνισμού,
  - β) αν η αίτηση της παρ. 1 του άρθρου 4 έχει υποβληθεί κατόπιν της άσκησης αγωγής αποζημίωσης,
  - γ) την ανάγκη να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της δημόσιας επιβολής του δικαίου του ανταγωνισμού.
3. Το δικαστήριο έχει την εξουσία να διατάσσει την κοινοποίηση αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία περιλαμβάνονται στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού και τα οποία δεν εμπίπτουν στις κατηγορίες στοιχείων που αναφέρονται στις παρ. 4 και 5, ανεξαρτήτως του σταδίου στο οποίο βρίσκεται η έρευνα της αρχής ανταγωνισμού.
4. Το δικαστήριο διατάσσει την κοινοποίηση των ακόλουθων κατηγοριών αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία περιλαμβάνονται στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού, εφόσον έχει περατωθεί η διαδικασία ενώπιον της αρχής ανταγωνισμού με την έκδοση απόφασης ή με άλλο τρόπο κατά τα οριζόμενα στην κείμενη νομοθεσία:
  - α) έγγραφα και πληροφορίες που συντάχθηκαν από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ειδικά στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον αρχής ανταγωνισμού,
  - β) έγγραφα και πληροφορίες που συντάχθηκαν από αρχή ανταγωνισμού και απεστάλησαν στα μέρη της διαδικασίας ενώπιον της κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, συμπεριλαμβανομένων των αιτιάσεων,
  - γ) προτάσεις και δηλώσεις διευθέτησης διαφοράς που ανακλήθηκαν.
5. Το δικαστήριο δεν διατάσσει την κοινοποίηση οποιασδήποτε από τις ακόλουθες κατηγορίες αποδεικτικών στοιχείων τα οποία περιλαμβάνονται στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού:
  - α) αιτήσεις υπαγωγής στο πρόγραμμα επιείκειας,
  - β) προτάσεις και δηλώσεις διευθέτησης διαφοράς,
  - γ) έγγραφα στο βαθμό που παραθέτουν αυτούσια χωρία από τα έγγραφα των περιπτ α' και β'.
6. Ύστερα από αιτιολογημένο αίτημα του ενάγοντος το δικαστήριο μπορεί να διατάξει να επιδειχθούν ενώπιόν του τα αποδεικτικά στοιχεία της παρ. 5 για να αξιολογήσει αν αυτά εμπίπτουν στην παρ. 5. Για το σκοπό αυτό το δικαστήριο μπορεί να ζητήσει μόνον τη συνδρομή της αρμόδιας αρχής ανταγωνισμού. Μπορεί επίσης, να καλέσει σε ακρόαση ενώπιόν του τους συντάκτες των εγγράφων. Σε καμία περίπτωση το δικαστήριο δεν επιτρέπει την πρόσβαση σε αυτά τα έγγραφα σε διαδίκους ή τρίτους.
7. Αν μέρος μόνο του αποδεικτικού στοιχείου που ζητήθηκε με αίτηση κοινοποίησης εμπίπτει στις περιπτ. α' έως γ' της παρ. 5, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσκόμιση των υπόλοιπων τμημάτων του, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο παρόν.
8. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει αρχή ανταγωνισμού να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται σε φάκελό της μόνον αν κανένας διάδικος ή τρίτος δεν είναι εύλογα σε θέση να προσκομίσει τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία.
9. Το αίτημα κοινοποίησης αποδεικτικών στοιχείων τα οποία περιλαμβάνονται στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 4, είναι απαράδεκτο αν δεν προσαχθεί βεβαίωση για προηγούμενη κοινοποίηση αντιγράφου του αιτήματος στην εν λόγω εθνική αρχή ανταγωνισμού.
10. Η αρχή ανταγωνισμού μπορεί να υποβάλει εξ' ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις για την αναλογικότητα του αιτήματος κοινοποίησης προς το δικαστήριο ενώπιον του οποίου έχει υποβληθεί σχετικό αίτημα.

11. Το δικαστήριο μπορεί να ζητά από την αρχή ανταγωνισμού να διατυπώσει τη γνώμη της για ζητήματα που άπτονται της εφαρμογής του παρόντος άρθρου και του άρθρου 4, εφόσον τούτη το κρίνει σκόπιμο.

12. Το παρόν άρθρο δεν θίγει:

- α) τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας για τη χορήγηση πρόσβασης στο φάκελο υπόθεσης αρχής ανταγωνισμού στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας ενώπιόν της,
- β) τις διατάξεις για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 2001 (ΕΕ L 145 της 31/5/2001),
- γ) τις διατάξεις της εθνικής ή της ενωσιακής νομοθεσίας αναφορικά με την προστασία των εσωτερικών εγγράφων των αρχών ανταγωνισμού και την αλληλογραφία μεταξύ αρχών ανταγωνισμού.

Άρθρο 7

Περιορισμοί στη χρήση αποδεικτικών στοιχείων στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού (άρθρο 7 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Αποδεικτικά στοιχεία στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού που υπάγονται σε μία από τις κατηγορίες της παρ. 5 του άρθρου 6 και έχουν ληφθεί από φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικά μέσω πρόσβασης στο φάκελο της αρχής ανταγωνισμού θεωρούνται παράνομα σε αγωγές αποζημίωσης, δεν θεωρούνται μέρος του φακέλου της δικογραφίας και απαγορεύεται να ληφθούν υπόψη. Το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προσκόμισε σε αγωγή αποζημίωσης αποδεικτικά στοιχεία της παρ. 5 του άρθρου 6 καταδικάζεται και σε χρηματική ποινή ύψους έως 100.000 ευρώ.
2. Αποδεικτικά στοιχεία στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού που υπάγονται σε μία από τις κατηγορίες της παρ. 4 του άρθρου 6 και έχουν ληφθεί από φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικά μέσω πρόσβασης στο φάκελο της αρχής ανταγωνισμού, τα οποία προσκομίζονται σε αγωγές αποζημίωσης πριν περατωθεί η διαδικασία ενώπιον της αρχής ανταγωνισμού, θεωρούνται παράνομα. Το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προσκόμισε σε αγωγή αποζημίωσης, πριν περατωθεί η διαδικασία ενώπιον της αρχής ανταγωνισμού, αποδεικτικά στοιχεία της παρ. 4 του άρθρου 6 καταδικάζεται και σε χρηματική ποινή ύψους έως 100.000 ευρώ.
3. Αποδεικτικά στοιχεία στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού, που δεν υπάγονται σε μία από τις κατηγορίες των παρ. 4 και 5 του άρθρου 6 και τα οποία έχουν ληφθεί από φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικά μέσω πρόσβασης στο φάκελο της αρχής ανταγωνισμού προσκομίζονται παραδεκτά σε αγωγές αποζημίωσης μόνο από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στην κατοχή των οποίων περιήλθαν μέσω των διατάξεων περί πρόσβασης στο φάκελο αρχής ανταγωνισμού ή από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία περιήλθε η αξίωση αποζημίωσης των προσώπων αυτών, διαφορετικά θεωρούνται παράνομα.
4. Τα ποσά των χρηματικών ποινών των παρ. 1 και 2 μπορούν να αναπροσαρμόζονται με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης και Οικονομικών.

Άρθρο 8

Παραγραφή

(άρθρα 10, 11 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Οι αξιώσεις κατά του παραβάτη για ζημίες λόγω παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού παραγράφονται σε πέντε (5) έτη. Η παραγραφή αρχίζει αφότου ο ζημιωθείς έμαθε ή μπορεί ευλόγως να αναμένεται ότι γνώριζε την παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού, τη ζημία και την ταυτότητα του παραβάτη. Αν έπεται χρονικά η παύση της παράβασης, η παραγραφή ξεκινά από το μεταγενέστερο χρονικό σημείο της παύσης. Σε κάθε περίπτωση οι αξιώσεις κατά του παραβάτη παραγράφονται σε είκοσι (20) έτη από την παύση της παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού.
2. Η παραγραφή αναστέλλεται αν μια αρχή ανταγωνισμού λάβει μέτρα για τη διερεύνηση της παράβασης ή ξεκινήσει διαδικασία ενώπιον της αρχής ανταγωνισμού για την παράβαση την οποία αφορά η αξίωση αποζημίωσης. Η αναστολή λήγει ένα έτος μετά το απρόσβλητο της απόφασης παράβασης ή την περάτωση της διαδικασίας με άλλο τρόπο. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα για την αναστολή και τη διακοπή της παραγραφής.

3. Στην περίπτωση των οριζόντιων συμπράξεων (καρτέλ) η παραγραφή της αξίωσης κατά παραβάτη που καλύπτεται από ασυλία λόγω ένταξής του σε πρόγραμμα επεικούς μεταχείρισης αρχίζει μόνο μετά την άκαρπη επίσπευση της αναγκαστικής εκτέλεσης ή μετά την τελεσίδικη απόρριψη της αγωγής του ζημιωθέντος κατά των υπόλοιπων υπόχρεων που συμμετείχαν στην οριζόντια σύμπραξη (καρτέλ). Το προηγούμενο εδάφιο δεν ισχύει αν πρόκειται για αξιώσεις που εγείρουν άμεσοι ή έμμεσοι αγοραστές ή προμηθευτές του παραβάτη.

4. Σε περίπτωση ευθύνης περισσοτέρων η παραγραφή της αξίωσης αγωγής, που είναι πενταετής, αρχίζει μόλις ο δικαιούχος σε αναγωγή καταβάλει στο ζημιωθέντα αποζημίωση που υπερβαίνει το μερίδιο της ευθύνης του.

5. Η προθεσμία παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης αναστέλλεται για τη διάρκεια οποιασδήποτε διαδικασίας συναινετικής επίλυσης διαφορών. Η αναστολή της παραγραφής ισχύει μόνο σε σχέση με τους διαδίκους που συμμετέχουν ή συμμετείχαν, αυτοπροσώπως ή μέσω εκπροσώπου, στη συναινετική επίλυση διαφορών.

Άρθρο 9

Ισχύς των εθνικών αποφάσεων και των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των ενωσιακών δικαστηρίων (άρθρο 9 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Επί εκδίκασης αγωγής αποζημίωσης σύμφωνα με τον παρόντα, η διαπίστωση παράβασης των άρθρων 1 ή 2 του ν. 3959/2011 ή και των άρθρων 101 ή 102 της ΣΛΕΕ με απόφαση εθνικής αρχής ανταγωνισμού, η οποία δεν υπόκειται πλέον σε προσφυγή, καθώς και η διαπίστωση παράβασης των άρθρων 101 ή 102 της ΣΛΕΕ με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μη υποκείμενη πλέον σε προσφυγή, δεσμεύει το δικάζον δικαστήριο. Το ίδιο ισχύει για τις αντίστοιχες διαπιστώσεις τελεσίδικης απόφασης ελληνικού ή ενωσιακού δικαστηρίου που εκδόθηκε επί προσφυγής κατά αποφάσεων του προηγούμενου εδαφίου.

2. Τελεσίδικη απόφαση παράβασης, που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος και προσκομίζεται στο δικάζον την αγωγή αποζημίωσης ημεδαπό δικαστήριο, αποτελεί πλήρη απόδειξη της παράβασης των άρθρων 101 ή 102 της ΣΛΕΕ ή και των παράλληλα προς αυτά εφαρμοζόμενων διατάξεων του δικαίου του εν λόγω κράτους μέλους, οι οποίες επιδιώκουν κατά κύριο λόγο τον ίδιο στόχο με τα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ, επιτρέπεται όμως ανταπόδειξη.

3. Το παρόν δεν θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του δικάζοντος την αγωγή αποζημίωσης δικαστηρίου που προβλέπονται από το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ.

Άρθρο 10

Ευθύνη εις ολόκληρον (άρθρο 11 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Επιχειρήσεις οι οποίες υπέπεσαν από κοινού σε παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού ενέχονται εις ολόκληρον.

2. Κατά παρέκκλιση από την παρ. 1 και με την επιφύλαξη του δικαιώματος πλήρους αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 3, αν μία από τις επιχειρήσεις που υπέπεσαν από κοινού σε παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού είναι μικρομεσαία επιχείρηση (ΜΜΕ), όπως προσδιορίζεται στη σύσταση 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 124 της 20/5/2003), αυτή ευθύνεται μόνον έναντι των δικών της άμεσων ή έμμεσων αγοραστών, εφόσον:

- α) το μερίδιο της στη σχετική με την παράβαση αγορά ήταν κατώτερο του 5% καθόλη τη διάρκεια της παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού και
- β) η εις ολόκληρον ευθύνη της θα έθετε σε μη αναστρέψιμο κίνδυνο την οικονομική της βιωσιμότητα και θα οδηγούσε σε απώλεια όλης της αξίας των περιουσιακών της στοιχείων.

3. Η εξαίρεση της παρ. 2 δεν ισχύει εφόσον:

- α) η ΜΜΕ ηγήθηκε της παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού ή εξανάγκασε άλλες επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην παράβαση ή
- β) η ΜΜΕ είχε παραβιάσει παλαιότερα το δικαίο ανταγωνισμού.

4. Κατά παρέκκλιση από την παρ. 1, εφόσον μία από τις επιχειρήσεις που υπέπεσαν από κοινού σε παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού έχει εξασφαλίσει ασυλία στο πλαίσιο προγράμματος επιείκειας, ευθύνεται εις ολόκληρον:

- α) έναντι των άμεσων ή έμμεσων αγοραστών ή προμηθευτών της και
- β) έναντι άλλων ζημιωθέντων μόνο εφόσον δεν μπορεί να ληφθεί η πλήρης αποζημίωση του άρθρου 1 από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που είχαν υποπέσει στην ίδια παράβαση.

5. Επιχείρηση που σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους κατέβαλε ολόκληρη την αποζημίωση έχει δικαίωμα αναγωγής κατά των λοιπών. Το δικαστήριο προσδιορίζει το μέτρο της μεταξύ τους ευθύνης ανάλογα με την ευθύνη του καθενός για την πρόκληση της ζημίας.

6. Το ύψος του ποσού το οποίο θα καταβάλει επιχείρηση καλυπτόμενη από ασυλία σύμφωνα με την παρ. 4 δεν μπορεί να υπερβαίνει το ύψος της ζημίας που αυτή προκάλεσε στους δικούς της άμεσους ή έμμεσους αγοραστές ή προμηθευτές.

7. Στο βαθμό που η παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού προκάλεσε ζημία σε άλλους εκτός από τους άμεσους ή έμμεσους αγοραστές ή προμηθευτές των ευθυνόμενων εις ολόκληρο επιχειρήσεων, το ύψος της αναγωγικής ευθύνης του δικαιούχου ασυλίας καθορίζεται ανάλογα με τη σχετική ευθύνη του για την εν λόγω ζημία.

Άρθρο 11

Μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης (Άρθρα 12, 13 και 14 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Δικαίωμα αποζημίωσης έχει κάθε πρόσωπο που ζημιώθηκε, ανεξάρτητα από το αν είναι άμεσος ή έμμεσος αγοραστής από τον παραβάτη.

2. Ο εναγόμενος σε αποζημίωση μπορεί να ισχυριστεί ως ένσταση κατά της αξίωσης του ενάγοντος για αποκατάσταση της θετικής του ζημίας, ότι ο τελευταίος μετακύλισε εν όλω ή εν μέρει την επιπλέον επιβάρυνση που υπέστη λόγω της παράβασης στις επόμενες βαθμίδες της αλυσίδας εφοδιασμού. Το βάρος απόδειξης της μετακύλισης και του ύψους της έχει ο εναγόμενος, η απόδειξη δε της μετακύλισης γεννά αξίωση για αποκατάσταση διαφυγόντος κέρδους του ζημιωθέντος, το οποίο συναρτάται αιτιωδώς με τη μετακύλιση αυτή.

3. Για τη διαπίστωση του ύψους της επιπλέον επιβάρυνσης το δικαστήριο αρκείται σε πιθανολόγηση.

4. Υπέρ του έμμεσου αγοραστή τεκμαίρεται ότι του έχει επιβληθεί η επιπλέον επιβάρυνση εφόσον αυτός αποδεικνύει ότι:

α. ο εναγόμενος τέλεσε παράβαση των άρθρων 1 και 2 του ν. 3959/2011 ή και των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ,

β. η ανωτέρω παράβαση είχε ως αποτέλεσμα την επιπλέον επιβάρυνση του άμεσου αγοραστή,

γ. ο έμμεσος αγοραστής αγόρασε τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που έχουν αποτελέσει το αντικείμενο της εν λόγω παράβασης, ή αγόρασε αγαθά ή υπηρεσίες που είτε προήλθαν από τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που αποτέλεσαν αντικείμενο της παράβασης είτε περιείχαν τα εν λόγω αγαθά ή υπηρεσίες.

5. Το τεκμήριο της παρ. 4 είναι μαχητό. Για την απόδειξη των πραγματικών γεγονότων που ανατρέπουν το τεκμήριο το δικαστήριο σχηματίζει πλήρη δικανική πεποίθηση.

6. Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται αναλόγως όταν η παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού αφορά προμήθειες (πωλήσεις) στον παραβάτη.

Άρθρο 12

Αγωγές αποζημίωσης από ενάγοντες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές βαθμίδες διανομής (Άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Η άσκηση αγωγών αποζημίωσης από ενάγοντες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές βαθμίδες της αλυσίδας διανομής ενός προϊόντος δεν μπορεί να οδηγήσει:

- (α) σε καταβολή αποζημιώσεων που υπερβαίνουν το σύνολο της ζημίας που προκλήθηκε
- ή
- (β) σε μη καταβολή αποζημίωσης.

2. Για τους σκοπούς της παρ. 1, δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται αγωγής αποζημίωσης για παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού μπορεί να λαμβάνει υπόψη του τις αγωγές αποζημίωσης που αφορούν την ίδια παράβαση και έχουν ασκηθεί από ενάγοντες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές βαθμίδες της αλυσίδας διανομής, τις αποφάσεις που έχουν εκδοθεί επί των αγωγών αυτών, καθώς και κάθε σχετική πληροφορία.

Άρθρο 13

1. Στο Πρωτοδικείο Αθηνών συνιστάται ειδικό τμήμα το οποίο εκδικάζει τις υποθέσεις του παρόντος. Στο τμήμα αυτό, η κατά τόπο αρμοδιότητα του οποίου εκτείνεται στο σύνολο της Χώρας, τοποθετούνται τακτικοί δικαστές με προϋπηρεσία τουλάχιστον τριών ετών στο βαθμό του πρωτοδίκη και με εξειδίκευση στο δίκαιο του ανταγωνισμού ή και στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν ελλείπει ο αναγκαίος αριθμός εξειδικευμένων δικαστών για τη συγκρότηση του τμήματος, τότε μπορεί να υπηρετήσουν σε αυτό δικαστές με απλή εμπειρία στο εμπορικό δίκαιο εν γένει.
2. Στο Εφετείο Αθηνών συνιστάται ειδικό τμήμα το οποίο εκδικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του ανωτέρω ειδικού τμήματος επί υποθέσεων του παρόντος και στο οποίο υπηρετούν δικαστές με εξειδίκευση στο δίκαιο του ανταγωνισμού ή και στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή και στο εμπορικό δίκαιο εν γένει.
3. Υποθέσεις που υπάγονται στα τμήματα των παρ. 1 και 2 και εισάγονται σε άλλο τμήμα του ίδιου δικαστηρίου παραπέμπονται στα τμήματα των παρ. 1 και 2.
4. Υποθέσεις που δεν υπάγονται στα τμήματα των παρ. 1 και 2 και εισάγονται σε αυτά, μπορεί να δικασθούν από τα τμήματα αυτά ή να παραπεμφθούν στο αρμόδιο τμήμα.
5. Στα τμήματα των παρ. 1 και 2, εφόσον είναι κατά τόπον αρμόδια, μπορεί να εισαχθούν για εκδίκαση και άλλες υποθέσεις του εμπορικού δικαίου, εάν κατά την κρίση του δικαστή ή του συμβουλίου που διευθύνει το δικαστήριο το απαιτούν οι υπηρεσιακές ανάγκες.

Άρθρο 14

Ύψος ζημίας

(άρθρο 17 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Το δικαστήριο έχει την εξουσία να εκτιμήσει το ύψος της ζημίας, αρκούμενο σε πιθανολόγηση, εφόσον είναι πρακτικά αδύνατο ή υπερβολικά δυσχερές να προσδιορισθεί επακριβώς το ύψος της προκληθείσας ζημίας από τον ενάγοντα σύμφωνα με τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία.
2. Για το σκοπό αυτό λαμβάνει υπόψη ιδίως το είδος και την έκταση της παράβασης και τη δέουσα επιμέλεια που επέδειξε ο ενάγων στη συγκέντρωση και αξιοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με τον παρόντα.
3. Τεκμαίρεται μαχητά ότι οι παραβάσεις από οριζόντιες συμπράξεις (καρτέλ) προκαλούν ζημία.
4. Το δικαστήριο μπορεί να ζητά από την εθνική αρχή ανταγωνισμού να διατυπώσει τη γνώμη της για ζητήματα που άπτονται της εφαρμογής του παρόντος εφόσον τούτη το κρίνει σκόπιμο.

Άρθρο 15

Συναινετική επίλυση διαφορών

(άρθρα 18 και 19 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Σε περίπτωση συναινετικής επίλυσης της διαφοράς με οποιονδήποτε τρόπο, δικαστικό ή εξώδικο, μεταξύ του ζημιωθέντος και ενός ή περισσότερων από τους παραβάτες, η αξίωση του ζημιωθέντος σε αποζημίωση μειώνεται κατά το μερίδιο ζημίας που προκάλεσε στο ζημιωθέντα ο παραβάτης ή οι παραβάτες υπέρ του οποίου ή των οποίων ισχύει ο διακανονισμός. Αυτό ισχύει ανεξαρτήτως του χρηματικού ποσού που συμφωνήθηκε με τη συναινετική επίλυση. Το μερίδιο ζημίας προσδιορίζεται με τα κριτήρια του δεύτερου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 10 και της παρ. 6 του ίδιου άρθρου. Ο παραβάτης ή οι παραβάτες υπέρ των οποίων δεν ισχύει ο διακανονισμός, αν εκπληρώσουν την εναπομείνασα αξίωση αποζημίωσης πέραν του μεριδίου ευθύνης τους, δεν έχουν δικαίωμα αναγωγής κατά του ανωτέρω παραβάτη ή των παραβατών.

2. Αν ο παραβάτης ή οι παραβάτες, υπέρ των οποίων δεν ισχύει ο διακανονισμός, αδυνατούν εν όλω ή εν μέρει να εκπληρώσουν την ανωτέρω εναπομείνασα αξίωση αποζημίωσης, γεννιέται αντιστοίχως η ευθύνη του παραβάτη ή των παραβατών, που έχουν απαλλαγεί κατά τα ανωτέρω με συναινετικό διακανονισμό, να ικανοποιήσουν το ζημιωθέντα. Ο παραβάτης ή παραβάτες, που έχουν ικανοποιήσει το ζημιωθέντα σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, έχουν δικαίωμα αναγωγής κατά του παραβάτη ή των παραβατών που έχουν απαλλαγεί έτσι από το χρέος τους. Η επικουρική ευθύνη του πρώτου εδαφίου δεν γεννάται αν στη συμφωνία διακανονισμού έχει προβλεφθεί ρητά το αντίθετο.
3. Με την επιφύλαξη των σχετικών με τη διαιτησία διατάξεων του ελληνικού δικαίου, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημίωσης μπορεί να αναστείλει μέχρι δύο (2) έτη τη διαδικασία αν οι διάδικοι συμμετέχουν σε συναινετική επίλυση διαφορών σχετικά με την αξίωση που καλύπτεται από την εν λόγω αγωγή αποζημίωσης.
4. Η εθνική αρχή ανταγωνισμού, όταν επιβάλει πρόστιμο, μπορεί να εκτιμήσει την αποζημίωση που έχει καταβληθεί σύμφωνα με συναινετικό διακανονισμό ως ελαφρυντική περίπτωση.

Άρθρο 16
(άρθρο 22 της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ)

1. Οι ουσιαστικές διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται από την έναρξη ισχύος του.
2. Οι δικονομικές διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται σε αγωγές αποζημίωσης που έχουν ασκηθεί από 26.12.2014 και εφεξής, με εξαίρεση το άρθρο 13, το οποίο εφαρμόζεται στις αγωγές που κατατίθενται από 16.9.2018 και εφεξής.

Άρθρο 17
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τις 27 Δεκεμβρίου 2016.

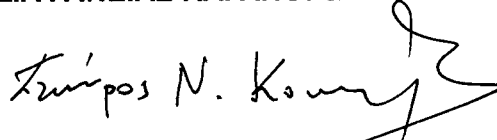
Αθήνα, 31 Ιανουαρίου 2018

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΝΤΟΝΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

Ο ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

α.α

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗΣ
ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

Ο Υπουργός Οικονομικών, για τον ίδιο ατομικά
και αντί του Διαπιστωμένου στο εξωτερικό,
για υπηρεσιακές εξουσίες, Αναπληρωτή Υπουργό
Οικονομικών (π.δ 73/2015 Α' 116 και αρ. 45 παρ. 3
και 46 παρ. 4 του π.δ 63/2005 Α' 98)